

HOÀNG ĐẾ QUANG TRUNG - NGUYỄN HUỆ, NGƯỜI ANH HÙNG ÁO VẢI CỜ ĐÀO CỦA ĐẤT TÂY SƠN - BÌNH ĐỊNH VỚI THĂNG LONG - HÀ NỘI

Lê Kim Toàn*

Quang Trung - Nguyễn Huệ, người anh hùng áo vải cờ đào, thủ lĩnh của phong trào khởi nghĩa nông dân Tây Sơn, nhà quân sự thiên tài, vị hoàng đế anh minh với những chiến công vang dội chống thù trong, giặc ngoài ở Quy Nhơn, Phú Yên, Phú Xuân, Rạch Gầm - Xoài Mút, mà đỉnh cao là chiến thắng Ngọc Hồi - Đống Đa lịch sử; người đã ba lần trực tiếp tiến quân ra Thăng Long trừ ác, xoá bỏ tham tàn, bạo ngược để lập lại kỷ cương phép nước, đánh đuổi giặc ngoại xâm, thống nhất non sông bờ cõi; với những chiến công vang dội, đặc biệt là ba lần tiến quân ra Thăng Long, Quang Trung - Nguyễn Huệ chính là người đã tạo ra mối quan hệ sâu đậm, mang dấu ấn lịch sử giữa Bình Định với Thăng Long - Hà Nội.

Cuối thế kỷ thứ XVII, tập đoàn phong kiến Việt Nam có sự chia rẽ sâu sắc, cuộc chiến tranh Trịnh - Nguyễn kéo dài suốt 45 năm, đất nước bị chia cắt làm hai và lấy sông Gianh làm giới tuyến. Đàng Trong thuộc quyền cai quản của chúa Nguyễn, Đàng Ngoài đặt dưới quyền cai trị của vua Lê - chúa Trịnh. Đến cuối thế kỷ XVIII, dưới quyền cai trị của chính quyền phong kiến nhà Nguyễn ở Đàng Trong, đời sống của nhân dân rất cơ cực; ở Đàng Ngoài, tập đoàn phong kiến vua Lê - chúa Trịnh suy yếu, kiêu binh ở Kinh thành Thăng Long nổi lên, gây bao cảnh bạo ngược. Trước tình cảnh lâm than của nhân dân và sự rối ren của đất nước, năm 1771, ba anh em Nguyễn Nhạc, Nguyễn Huệ và Nguyễn Lữ (những người con của đất Tây Sơn - Bình Định) đã đứng lên dựng cờ phát động phong trào nông dân khởi nghĩa lật đổ chính quyền nhà Nguyễn ở Đàng Trong, đánh đổ chế độ phong kiến Lê - Trịnh ở Đàng Ngoài, tiêu diệt hai đạo quân xâm lược Xiêm, Thanh, xoá bỏ tình trạng chia cắt đất nước, khôi phục lại giang sơn. Công lao to lớn và những chiến công oai hùng đó thuộc về nhà Tây Sơn mà linh hồn là Quang Trung - Nguyễn Huệ.

Trong sự nghiệp oai hùng của mình, Quang Trung - Nguyễn Huệ đã ba lần trực tiếp tiến quân ra Thăng Long, và mỗi lần xuất quân mang một ý nghĩa khác nhau:

---

* Ban Tuyên giáo Tỉnh uỷ Bình Định.

Vào ngày 18 tháng 5 năm Bính Ngọ (1786), dưới quyền cất cử của Nguyễn Nhạc, Nguyễn Huệ làm Long Nhương tướng quân, tiết chế quân thủy bộ tiến đánh thành Thuận Hoá, đánh chiếm kho lương của chúa Trịnh bên sông Vị Hoàng (Nam Định ngày nay) và tiến quân vào Thăng Long. Ngày 26 tháng 6 năm Bính Ngọ, cờ Tây Sơn phấp phới bay trên phủ chúa Trịnh. Sau khi tiến quân vào Thăng Long, Nguyễn Huệ cho ban *Đức lệnh* Tây Sơn, mở kho Hữu Viên phát chẩn cho nhân dân và nhanh chóng khôi phục trật tự trong kinh thành. Sau khi tiêu diệt thế lực của chúa Trịnh, ổn định tình hình ở Thăng Long, Nguyễn Huệ đã trao lại chính quyền cho vua Lê và lui về thành Phú Xuân (Huế); đồng thời để lại một đạo quân bảo vệ vua Lê, giữ thành Thăng Long và giữ gìn biên cương phía Bắc.

Đến năm 1788, sau khi nghe tin thuộc hạ có mưu đồ làm phản, muốn lập côi riêng cát cứ, sẽ chia đất nước, Nguyễn Huệ đã quyết định tiến quân ra Thăng Long lần thứ hai để dẹp trừ phản loạn. Sau hơn mười ngày vượt suối lách rừng, tháng 4 năm Mậu Thân (1788), Nguyễn Huệ đã đến Kinh thành Thăng Long, dẹp yên phản loạn. Trừ hoạ xong, Nguyễn Huệ tổ chức lại bộ máy chính trị ở Bắc Hà và rút quân trở lại Phú Xuân.

Năm 1788, với tư tưởng ghen ghét hiền tài, mưu cầu lợi ích cá nhân, vua Lê Chiêu Thống đã nhu nhược cho người sang cầu cứu nhà Thanh (Trung Quốc) với mưu đồ tiêu diệt quân Tây Sơn. Lợi dụng cơ hội này, Tôn Sĩ Nghị dẫn 29 vạn quân Thanh tràn qua biên giới nước ta, tấn công vào thành Thăng Long. Được tin quân Thanh sang xâm lược, ngày 22 tháng 12 năm 1788, tại Phú Xuân, Nguyễn Huệ lên ngôi Hoàng đế lấy niên hiệu là Quang Trung, rồi lập tức xuất quân ra Bắc đuổi giặc. Quân Tây Sơn thần tốc hành quân, ngày 15 tháng 1 năm 1789 đã tập kết tại phòng tuyến Tam Điệp - Biện Sơn. Sau đó, vua Quang Trung mở tiệc khao thưởng quân sỹ và nói với các tướng lĩnh của mình rằng: “ Ta với các người hãy ăn Tết trước đi. Mùng 7 tháng Giêng chúng ta sẽ vào thành Thăng Long, mở tiệc khai hạ. Các người ghi lấy xem lời ta có đúng không”. Sau đó, vua Quang Trung hạ lệnh tiến quân với nhiều hướng, nhiều mũi bao vây, chia cắt, chặn đường rút lui của giặc. Ông trực tiếp chỉ huy một cánh quân đánh thẳng vào quân xâm lược Mãn Thanh ở Thăng Long. Ngày mùng 5 Tết Nguyên đán Kỷ Dậu (1789), trong tiếng khải hoàn, vua Quang Trung mang đại quân vào thành Thăng Long, tẩm áo bào nhà vua mặc nhuộm đen màu thuốc súng. Quân Tây Sơn hân hoan ăn Tết khai hạ tại thành Thăng Long, đúng như lời Quang Trung đã hứa với quân sỹ trước đó mười ngày tại Tam Điệp.

Như vậy, trong lịch sử, Quang Trung - Nguyễn Huệ đã ba lần thân chinh cầm quân tiến ra Thăng Long và mặc dù mỗi lần tiến quân ra Thăng Long có một hoàn cảnh và mục đích khác nhau: lần thứ nhất với khẩu hiệu phò Lê diệt Trịnh để dẹp bọn kiêu binh, lần thứ hai để tiêu diệt kẻ phản nghịch và lần thứ ba để đánh đuổi giặc ngoại xâm. Nhưng với vua Quang Trung, cả ba lần tiến quân ra Thăng Long đều chung một tư tưởng, đó là: diệt trừ cái ác, xoá bỏ tham tàn và bạo ngược, lập lại trật tự kỷ cương phép nước, đánh đuổi giặc ngoại xâm, thống nhất non sông, giữ yên bờ cõi để cho nhân dân cả nước nói chung và nhân dân Thăng Long nói riêng được sống trong cảnh yên bình.

Sau khi đánh đuổi quân Thanh, vua Quang Trung trở về đóng đô ở Phú Xuân - Huế. Mặc dù Thăng Long là thủ phủ của Bắc Thành nhưng vua Quang Trung vẫn cho tu sửa, đắp lại những đoạn bị sụt đổ của Hoàng thành Thăng Long; tu bổ, tôn tạo chùa Kim Liên (Nghĩ Tầm), chùa Tây Phương (Thạch Thất), tượng Tuyết Sơn và 18 vị La Hán; đúc nhiều chuông to, đẹp. Sau chiến thắng, vua Quang Trung đã ban Chiếu khuyến nông khuyến khích nhân dân trở về quê cũ khai khẩn ruộng đất bị bỏ hoang, khôi phục sản xuất; ban

Chiếu lập học khuyến khích các địa phương mở trường học; lập Viện Sùng Chính để dịch sách chữ Hán ra chữ Nôm, đưa chữ Nôm lên địa vị chính thức của quốc gia;...

Những hành động chính nghĩa của Quang Trung - Nguyễn Huệ đã để lại những dấu ấn tốt đẹp trong lòng người Bắc Hà lúc bấy giờ. Trong lần Nguyễn Huệ tiến quân ra Bắc đầu tiên, vua Lê Hiển Tông đã cảm phục trước hành động cao đẹp và thái độ khiêm nhường của Nguyễn Huệ nên đã phong ông làm Nguyên suý Dự chính phủ vận Uy Quốc công và gả công chúa Ngọc Hân. Tiến quân ra Bắc lần thứ hai, trong một tháng lưu lại Thăng Long, Nguyễn Huệ đã thu nạp được nhiều sỹ phu Bắc Hà theo phò giúp, như: Ngô Thì Nhậm, Phan Huy Ích, Nguyễn Thế Lịch, Vũ Huy Tấn,... Trong lần tiến quân ra Thăng Long lần thứ ba đánh tan quân Thanh xâm lược, đồng đảo nhân dân Thăng Long hân hoan chào đón Quang Trung cùng đại quân tiến vào Thăng Long. Tình cảm của Quang Trung - Nguyễn Huệ đối với người Thăng Long, và lòng người Thăng Long đối với Quang Trung - Nguyễn Huệ rất sâu nặng mà đỉnh cao là tình cảm giữa Quang Trung - Nguyễn Huệ với Ngọc Hân hoàng hậu. Đây không chỉ đơn thuần là sự trả ơn của vua Lê Hiển Tông đối với người anh hùng đã cứu nguy cho triều đình nhà Lê mà hơn hết là nghĩa tình sâu đậm giữa một giai nhân đất Thăng Long với người anh hùng áo vải cờ đào đất Tây Sơn - Bình Định luôn vì nghĩa lớn. Còn hình ảnh nào đẹp hơn, có nghĩa tình nào sâu đậm hơn khi giữa chiến trường khốc liệt, còn vương khói súng Hoàng đế Quang Trung vẫn không quên cho quân vượt dặm đường xa mang cành đào xứ Bắc về Phú Xuân báo tin chiến thắng cùng Ngọc Hân hoàng hậu?

Có thể khẳng định rằng, sự nghiệp nhà Tây Sơn mà linh hồn là người anh hùng dân tộc Quang Trung - Nguyễn Huệ tuy không dài nhưng đã để lại những dấu ấn đậm nét trong trang sử vàng của dân tộc, của Thăng Long - Hà Nội anh hùng và ngàn năm văn hiến. Trong những chiến công vĩ đại của phong trào nông dân Tây Sơn cuối thế kỷ XVIII, Bình Định là nơi phát tích, là nơi diễn ra những cuộc chiến đấu quyết liệt, kiên cường đầu tiên của nghĩa quân Tây Sơn; còn Thăng Long - Hà Nội, với chiến thắng Ngọc Hồi - Đống Đa lịch sử là nơi đưa những chiến công của phong trào nông dân Tây Sơn lên đỉnh cao chói lọi. Quê hương Bình Định tự hào là nơi sản sinh, nuôi dưỡng người anh hùng áo vải cờ đào với những đóng góp to lớn làm rạng rỡ non sông đất nước, làm sáng ngời thủ đô anh hùng, ngàn năm văn hiến. Thăng Long - Hà Nội tự hào là trái tim thiêng liêng của Tổ quốc, đã trải qua hàng chục thế kỷ với biết bao chiến công vang dội, trong đó có trang sử vàng gắn với tên người anh hùng Quang Trung - Nguyễn Huệ. Đó là chiếc cầu nối vững chãi giữa Bình Định với Thủ đô Thăng Long - Hà Nội ngàn năm văn hiến.

Đã hơn hai thế kỷ trôi qua, nhân dân Bình Định và nhân dân Thăng Long - Hà Nội cùng nhân dân cả nước luôn tưởng vọng những người nông dân quật khởi, các tướng lĩnh oai hùng và người anh hùng áo vải Quang Trung - Nguyễn Huệ bách chiến bách thắng... Hàng năm vào ngày mùng 5 tháng Giêng (âm lịch) tại Gò Đống Đa (Hà Nội) và huyện Tây Sơn (Bình Định), nhân dân Hà Nội và nhân dân Bình Định long trọng tổ chức lễ hội Đống Đa kỷ niệm chiến thắng Ngọc Hồi - Đống Đa lịch sử. Đó là tấm lòng tri ân của người dân Thăng Long - Hà Nội và Bình Định đối với nghĩa quân, tướng lĩnh phong trào khởi nghĩa Tây Sơn và người anh hùng dân tộc Quang Trung - Nguyễn Huệ. Khí thế thần tốc của Quang Trung - Nguyễn Huệ mãi mãi là ngọn đuốc sáng ngời soi sáng cho các thế hệ con cháu hôm nay và mai sau trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.